

ДИПЛОМНА РОБОТА
ОС «Бакалавр» Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

на тему: **Розвиток кар'єрних орієнтацій студентської молоді в процесі професійної підготовки**

Виконав: студентка 4 курсу,
групи ПП-41, напряму підготовки
6.030103 «Практична психологія»
Повх М.П.

Керівник: Березовська Л.І.
Рецензент: Сняданко І.І.

м. Мукачево – 2019 рік

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ КАР'ЄРНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ.	
1.1. Теоретичні підходи до кар'єри особистості	6
1.2. Типи кар'єрних орієнтацій студентської молоді	17
1.3. Соціально-психологічні чинники розвитку кар'єрних орієнтацій студентів	22
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ КАР'ЄРНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ.	
2.1. Методична організація дослідження.....	31
2.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів.....	36
2.3 Рекомендації щодо розвитку кар'єрних орієнтацій студентів	46
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні умови розвитку ринку представляють такі вимоги до особисті, що кар'єрний ріст істотно залежить від власних зусиль спеціаліста та його кваліфікації. На здійснення кар'єри працівника впливає багато істотних моментів таких як, власні цінності, потреби, мотиви, уявлення про себе, прагнення до успіху та уникнення невдач, готовність до ризику, організаторські, комунікативні, інтелектуальні здібності та інше.

У нашому суспільстві діє суперечливе ставлення до кар'єри, де вона розглядається не з позитивного боку, а як відхилення від соціальної норми, як кар'єризм. В Україні таке ставлення має історичне коріння.

Одні вважають, що кар'єра - це шлях до успіху, досягнення видного положення у суспільстві. Це успішне просування вперед у галузі службової діяльності. Інші вважають, що кар'єра - це результат свідомої позиції і поведінки людини в галузі трудової діяльності, пов'язаної з посадовим або професійним зростанням.

Одним з важливих періодів розвитку кар'єрних орієнтацій є період навчання у закладі вищої освіти, коли відбувається активний процес постановки кар'єрних цілей і розробки планів, що визначають успішність кар'єрно-професійного розвитку в цілому. Саме для етапу пізньої юності характерним є придбання конкретних уявлень, пов'язаних з професійним і особистісним майбутнім, з вимогами, що пред'являються конкретною професією.

На процес формування кар'єрних орієнтацій впливає широкий спектр чинників, які умовно можна розділити на дві великі групи, тісно пов'язані між собою: внутрішні (особистісні) та зовнішні (соціальні). До внутрішніх факторів, що впливають на формування кар'єрних орієнтацій, можна віднести: систему цінностей, норм і правил, яких дотримується особистість, її життєві цілі і т.д. До зовнішніх: систему суспільних стереотипів й установок, зокрема

про престижність чи не престижність тих чи інших професій, затребуваності фахівців певного профілю навчання на ринку праці, перспективності їх працевлаштування. Зв'язок внутрішніх і зовнішніх факторів проявляється в тому, що, в процесі соціалізації, зовнішні чинники впливають на цілі й цінності особистості, у тому числі й професійні. Саме в цьому аспекті вивчення кар'єрних орієнтацій пов'язане з проблемами особистісного й професійного самовизначення, становлення, побудови життєвого й професійного шляху, вивчення уявлень про життєвий успіх.

Досить докладно вивчені особливості різних аспектів становлення кар'єрних орієнтацій студентів (Н.Ф. Шевченко, А.Г. Самойлова, Н.О. Кучеровська, Ф.З. Кабіров, Е.Я. Лукаш, Я.В. Чаплак, Х.М. Дмитренко-Карабин, В.В. Вишневський, І.М. Кирилюк, І.А. Гуляс, Н.В. Наумчик, Ю.А. Паскевська, Т.А. Вілюжаніна, Н.І. Пов'якель, Ж. П. Вірна, І.П. Андрійчук, І.І. Бондаренко).

Однією з найважливіших характеристик особистості, що обумовлює успішність професійного шляху спеціаліста є кар'єрна орієнтація, що визначається, як сукупність вимог особистості до власної професії та до себе як до професіонала. Кар'єрні орієнтації формуються з накопиченням досвіду у професійній сфері та залишаються відносно стійкими на протязі всього трудового шляху особистості. Варто зазначити, що адекватність кар'єрної орієнтації обраній професії обумовлює успішність людини в професії, її задоволеність роботою, впевненість у власних силах, спрямованість на саморозвиток.

Метою роботи є теоретично та емпірично дослідити розвиток кар'єрних орієнтацій студентів у процесі професійної підготовки.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний огляд підходів до вивчення кар'єрних орієнтацій у студентському віці.
2. Емпірично дослідити кар'єрні орієнтації студентів у процесі професійної підготовки.

3. Скласти рекомендації для розвитку кар'єрних орієнтацій у студентів в процесі професійної підготовки.

Об'єктом дослідження є кар'єрні орієнтації.

Предмет дослідження – кар'єрні орієнтації студентів.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань пропонується програма дослідження, реалізація якої передбачає застосування методологічного комплексу, що включає: теоретичні методи: аналіз, осмислення й узагальнення психологічної літератури з проблеми дослідження; емпіричні методи: спостереження, психодіагностичні методики. Методики дослідження: методика вивчення кар'єрних орієнтацій «Якоря кар'єри» Е. Шейна (адаптація В.А.Чикер і В.Е. Винокурової), опитувальник Дж. Холланда, «методика діагностики особистості на мотивацію до успіху» Т. Елерса, методика вивчення суб'єктивного контролю (інтернальність, екстернальність), методика вивчення спрямованості особистості (на себе, на взаємодію, на завдання). Отримані дані піддалися статистичному аналізу з подальшою їх якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням. Статистичний аналіз отриманих результатів включає порівняння середніх значень, кореляційний аналіз, та аналіз на основі критеріїв Манна Уїтні, Краскала Уолліса та Вілкоксона.

База дослідження: Опитування проводилося серед студентів Мукачівського державного університету. В психологічному дослідженні приймали участь студенти початкових курсів (першого, другого), оскільки саме на початкових курсах починають формуватися кар'єрні орієнтації. Вибірка досліджуваних складала студентів різних курсів спеціальності «Психологія» (27 осіб), «Туризм» (26 осіб), «Початкова освіта» (22 особи).

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані психологами для надання допомоги студентам під час планування кар'єри майбутніми спеціалістами різних спеціальностей, допомогти у формуванні власних кар'єрних орієнтацій, а також для створення рекомендацій для викладачів вищих навчальних закладів.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено теоретичний огляд підходів до вивчення кар'єрних орієнтацій у студентському віці, емпірично досліджено кар'єрні орієнтації студентів у процесі професійної підготовки та складено рекомендації викладачам та студентам з розвитку кар'єрних орієнтацій в процесі професійної підготовки.

Визначено, що відповідно до наукових напрямків виділяють три підходи до вивчення кар'єри та кар'єрних орієнтацій особистості у психології: соціально-психологічний (Б.Г. Почебут, Л. Прокоф'єва, В.О. Чикер), управлінсько-менеджерський (А.Н. Занковський, Є. Комаров), соціально-економічний (Н. Лукашевич, О. Мол).

Представниками зазначених підходів висловлюється достатньо різні погляди стосовно вивчення питань кар'єри людини. Представниками соціально-психологічного напрямку кар'єра визначається як просування в організаційній ієрархії, послідовність занять протягом життя та як один із показників індивідуального професійного життя людини, досягнення бажаного статусу та відповідного рівня життя, а також досягнення визнання і слави. Науковці управлінсько-менеджерського напрямку розглядають кар'єру як сукупність посад, які працівник займає на даний момент часу (фактична кар'єра) або може займати (планова кар'єра); розглядають кар'єру як ланку, що зв'язує прагнення індивіда та соціальні системи. А представниками соціально-економічного напрямку розглядається кар'єра як динаміку рівня освіти та кваліфікації працівника протягом трудового життя та посадових пересувань, а також як поведінку, пов'язану з накопиченням і використанням людського капіталу протягом робочого життя

Дослідження кар'єри в зарубіжній науці присвячено різним її аспектам:

- Д. Сьюпер виділив чотири типи кар'єри: стабільна, звичайна, нестабільна та кар'єра з множинними пробами;

- Американські дослідники виділяють три рівня кар'єри серед керівників: I. Низова ланка управління (технічний рівень). II. Середня ланка управління (управлінський рівень). III. Вища ланка управління (інституціональний рівень).

- Д. Мак-Клеланд виділив три основні мотиви у виборі особистої кар'єри керівників – це прагнення до влади, прагнення до успіху та мотив належності.

- Е. Шейн виділив вісім «кар'єрних якорів»: техніко-функціональний якор («професійна компетентність»), загальне керівництво («менеджмент»), самостійність і незалежність («автономія»), почуття безпеки й стабільність («стабільність роботи» й «стабільність місця проживання»), підприємницька жилка («підприємництво»), прагнення бути корисним і відданість справі («служіння»), випробування сил у чистому виді («виклик»), стиль життя («інтеграція стилів життя»).

Розглядаються дві групи чинників, що визначають формування кар'єри. Чинники, що пов'язані безпосередньо з людиною та чинники, що пов'язані з взаємодією особистості з оточуючими людьми. У вітчизняній психології зроблено ряд досліджень, що стосуються прикладних та практичних питань вивчення психологічних аспектів кар'єри.

Емпірично досліджено, що студенти різних спеціальностей мають різні кар'єрні орієнтації. Так, найбільша кількість студентів обирають кар'єрну орієнтацію «Стабільність», потім «Служіння», «Менеджмент», «Підприємництво». На кар'єрні орієнтації «Інтеграція стилів життя», «Професійна компетентність» та «Виклик» не орієнтовані нами опитані студенти. Отже можна сказати, що чинником кар'єрних орієнтацій може бути обрана професія.

За результатами методики вивчення спрямованості особистості (на себе, на взаємодію, на завдання) визначено, що спрямованість на взаємодію більше притаманна опитаним, що обирають кар'єрну орієнтацію «Підприємство», найменше з кар'єрною орієнтацією «Автономія». Ділова спрямованість, або спрямованість на задачу, притаманна представникам з кар'єрним

спрямуванням «Підприємство», в меншій мірі – «Менеджмент». Спрямованість на себе обирають більше з кар'єрною орієнтацією «Менеджмент», а найменше – «Автономія».

За методикою дослідження мотивації до успіху Т. Елерса найвищу мотивацію до успіху мають представники з кар'єрними орієнтаціями «Менеджмент», а найнижчі «Стабільність».

В результаті проведеного кореляційного аналізу визначено, що такі кар'єрні орієнтації як «Менеджмент», «Автономія», «Підприємство» взаємозалежні із шкалою «Стратегія на взаємодію», а також кар'єрна орієнтація «Стабільність» корелює зі шкалою «Інтернальність».

Соціальними чинниками впливу на вибір кар'єри сучасними студентами є: матеріальні можливості сім'ї батьків під час навчання, планування власної сім'ї та поєднання інтересів сім'ї та організації, досягнення, потреба організації у фахівцях даного профілю.

Складено рекомендації викладачам та студентам з розвитку кар'єрних орієнтацій у студентській молоді у процесі професійної підготовки.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>